

معاونت پژوهش

سرشناسه: خاک‌زند، مهدی، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر معماری و شهرسازی از منظر قرآن و اسلام

مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)، ۱۳۹۴.

فروست اصلی: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع) آ ۱۳۹۴/۴/۲

فروست فرعی: معاونت پژوهش / ۱

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۴۸۴-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۰۴۳۹۷

درآمدی بر معماری و شهرسازی از منظر قرآن و اسلام

مهدی خاک زند

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی (ص)

درآمدی بر معماری و شهرسازی از منظر قرآن و اسلام

مولف: مهدی خاک‌زند

چاپ اول: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۵۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز پخش

● قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۳۰۹

● قم، بلوار محمدامین، سده راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶

pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

● مدیر انتشارات: عباس ثقفی	● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی	● صفحه‌آرا: سید محمدرضا جعفری
● معاونت تولید: روح‌الله سلمانی	● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی	● نمونه‌خوان: سید مهدی عمادی مجد
● ناظر تولید: جعفر قاسمی ابهری	● آماده‌ساز: سید مهدی عمادی مجد	● ویراستار: اعظم رضایی
● ناظر فنی: محمدباقر شکری		

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت چهره‌های متخصص را ضروری می‌نماید؛ ازاین‌رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. «جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است. «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای مهدی خاک‌زند مؤلف کتاب درآمدی بر معماری و شهرسازی از منظر قرآن و اسلام و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۹	فصل اول: عمران و آبادی
۱۹	عمران در قرآن
۲۹	عناصر توسعه شهرنشینی در قرآن
۲۹	۱. امنیت
۳۰	۲. معیشت
۳۱	۳. حمل و نقل
۳۱	اصول کلی برای توسعه شهرنشینی
۳۴	تقسیم‌بندی شهر از دیدگاه قرآن کریم
۳۸	طبقه‌بندی شهرهای اسلامی
۴۰	معیار شهرنشینی از دیدگاه قرآن کریم
۴۸	روستاها و شهرها
۴۸	۱. شهر
۵۴	الف) معنای لغوی شهر، برگرفته از شریعت اسلام
۵۴	ب) تعریف شهر اسلامی
۵۵	ج) شهر مسلمانان
۵۵	د) شهر اسلامی
۵۸	ه) شهرسازی اسلامی

۵۹	 (و) شهر جوامع اسلامی
۶۱	 (ز) نحوه شکل‌گیری شهرهای اسلامی
۶۲	 (ح) شهر آرمانی از نگاه اسلام
۶۳	 (یکم) شهر عدالت
۶۳	 (دوم) شهر طهارت و پاکی
۶۳	 (سوم) شهر ذکر
۶۴	 (چهارم) شهر اصلاح
۶۴	 (پنجم) شهر شکر
۶۴	 (ششم) شهر وحدت
۶۵	 (هفتم) شهر زندگی
۶۵	 (هشتم) شهر امن
۶۷	 (ط) انسان و شهر
۶۸	 (ی) اسلام و شهر
۶۹	 (ک) ارکان شهر اسلامی
۷۲	 ۲. روستا
۷۳	 (الف) جایگاه روستا از منظر اسلام
۹۹	 (ب) روستا، همان شهر
۱۰۳	 (ج) روستا، شهری بزرگ
۱۰۷	 (د) ارکان تشکیل دهنده روستا
۱۰۷	 (یکم) درب روستا
۱۰۹	 (دوم) خانه‌ها و قصرها
۱۱۱	 (سوم) چاه
۱۱۲	 (چهارم) میدان
۱۱۳	 (پنجم) بازار
۱۱۴	 مفهوم بازار اسلامی
۱۱۵	 جایگاه بازار در تمدن اسلامی
۱۱۶	 ویژگی‌های بازارهای اسلامی
۱۲۰	 (ششم) مکان‌های عبادت
۱۲۳	 (هفتم) بناهای دینی
۱۲۳	 (هشتم) مسجد جامع

۱۲۵	نهم) زندان
۱۲۶	دهم) باغ و بوستان
۱۳۴	یازدهم) دیوار و قلعه
۱۴۰	ابعاد شهرها
۱۴۰	۱. بعد مکانی
۱۴۲	۲. بعد زمانی
۱۴۳	۳. بعد حرکتی و تکلیفی (کارهای شهر، نوعی مجاز)
۱۴۴	مسکن اسلامی
۱۴۵	۱. «بیت» و «مسکن» در آموزه‌های اسلامی
۱۴۶	۲. ویژگی‌های مسکن اسلامی در بُعد اقتصادی
۱۴۷	۳. ویژگی‌های مسکن اسلامی در بُعد اجتماعی
۱۴۹	۴. ویژگی‌های عمومی: رعایت حرایم و سلسله مراتب فضایی
۱۵۰	۵. آیات موجود در قرآن
۱۵۹	۶. تعریف قرآن از خانه
۱۶۲	۷. ویژگی‌های خانه از منظر قرآن
۱۶۲	الف) خانه امن و مورد رضایت
۱۶۴	ب) خانه محل آرامش
۱۶۶	ج) خانه و احساس امنیت
۱۶۷	د) خانه، اثر انسان و شاهد اعمال اوست
۱۶۸	ه) خانه، محل عبادت و قبله
۱۶۹	و) خانه، زوجیت و تکامل روحانی انسان
۱۷۰	ز) خانه، پوششی برای انسان
۱۷۱	ح) حریم
۱۷۴	ط) خانه، مرکز انس و حرم خانواده
۱۷۴	ی) خانه به‌عنوان پاداش
۱۷۶	۸. کارکردهای خانه
۱۸۸	مراحل تکامل شهرها و خانه‌ها (شکل‌های خانه و شهرسازی)
۱۸۸	۱. شکل خانه‌ها
۱۸۹	الف) نمای اصلی ورودی

۱۹۰	ب) درب خانه
۱۹۲	ج) هشتی و دالان
۱۹۳	د) حیاط‌ها
۱۹۴	ه) پله و نردبان خانه
۱۹۵	و) اتاق‌ها
۱۹۶	ز) مشربیه یا کیشک
۱۹۷	ح) پنجره
۱۹۸	ط) سقف و بام
۱۹۹	ی) اثاث منزل
۲۰۲	۲. شکل ساختمانی خانه
۲۰۵	فصل دوم: ساخت‌وساز
۲۰۶	ویژگی‌های سازه و ساختمان
۲۱۲	عناصر دخیل در ساختمان‌ها
۲۱۲	۱. انتخاب زمین
۲۱۳	۲. جهت ورودی ساختمان
۲۱۶	۳. نقاط تعیین کننده
۲۱۷	ساخت خانه
۲۱۸	۱. مکان و اندازه سازه و نحوه ساخت‌وساز
۲۱۹	۲. انتخاب مصالح
۲۲۰	۳. ساخت بنا و ساختمان
۲۲۶	مواد و مصالح ساختمان
۲۲۷	۱. سنگ
۲۲۹	۲. آهن
۲۳۲	۳. بلور
۲۳۳	۴. خاک
۲۳۶	۵. پوست و بافتنی‌ها
۲۳۹	فصل سوم: از بین رفتن ساختمان
۲۳۹	نشانه ساختمان

۲۴۲	 علت از بین رفتن معماری بشر
۲۴۲	 آیات موجود در قرآن در این رابطه
۲۵۱	 ۱. روابط شخصی انسان‌ها
۲۵۲	 ۲. روابط میان برخی مردم با برخی دیگر
۲۵۴	 ۳. از بین رفتن روابط انسان و خداوند
۲۵۹	 فصل چهارم: مظاهر و علامات اجتماعات شهری
۲۶۰	 وظایف
۲۶۰	 ۱. حاکم شهر
۲۶۷	 ۲. قضاوت
۲۶۹	 ۳. خانه‌سازی و سکونت
۲۷۱	 مشاغل
۲۷۱	 ۱. تجارت
۲۷۴	 ۲. چاه و قنات
۲۷۶	 ۳. آب و آب‌رسانی
۲۷۸	 ۴. صنایع
۲۸۶	 معاملات
۲۸۶	 ۱. مهمانی
۲۸۸	 ۲. سفر، مهاجرت و کوچ
۲۸۹	 ۳. جرم و فساد در شهرها
۲۹۵	 فصل پنجم: سبک زندگی در تمدن اسلامی
۲۹۶	 مفهوم سبک زندگی
۳۰۰	 شاخص‌های تأثیرگذار بر سبک زندگی
۳۰۱	 معماری و شهرسازی و سبک زندگی اسلامی
۳۰۳	 ۱. سبک زندگی اسلامی در خانه
۳۰۸	 ۲. مساجد
۳۱۰	 ۳. مصالح و نمادها
۳۱۱	 ۴. پارک‌ها در شهر اسلامی
۳۱۳	 سبک زندگی و روابط اجتماعی در شهر

۳۱۷.....	فهرست نمایه‌ها
۳۲۱.....	فهرست واژه‌ها (فارسی / عربی / انگلیسی)
۳۲۵.....	کتابنامه
۳۲۵.....	منابع عربی و فارسی
۳۳۵.....	منابع لاتین